

Vadvirágos üdvözlét Banja Kanjižáról

– avagy kinek és mi alól kellene „felszabadítani” Magyarokizsát?

Naplójegyzet

Az összetett, izgalmak terhelte hosszas előkészületeket követően a csípőműtét utáni rehabilitációra egy május eleji est késő óráiban érkezünk meg Gabi fiammal Magyarokizsára, a Gyógyfürdőbe. Engedtessek meg nekem (mint később kiderül, több okból is), hogy nagybetűvel írjam a „csodafürdő” nevét – egyébként Laták István költő említi így egyik 1956-ban írt versében. Napokkal korábban Cérna Klára szállodavezető megerősítette, nem gond, jöhetnek este is, csak az új épületben, vagyis az *Aquamarin Hotel* recepcióján kell jelentkeznem.

Az „otthon hagyott” *hogyanokat* (hogya s mint lesz?) feledtette velem a kedves fogadtatás. Az érkezésünk pillanataiban fel sem ötlött gondolataimban, hogy ne anyanyelvemen köszöntsek jó estét Magyarokizsán, a Gyógyfürdőben, és valahogy természetesnek tartottam azt is, hogy mindenütt így is válaszolnak majd. Sajnos ma már nem ez a valóság..., de erről később.

Még akkor este megtörtént a majd egyórás felvételi ügyintézés. A szálloda halljában az étteremből kijövet megkérdezte a szakácsnő: „*Megmelegítem-e a vacsorát?*” Késő volt már nagyon, a fiamra néztem. Tudtam, ő sietne tovább Szabadkára, korán kezdődik számára másnap a munkanap. Így hát barátságosan megköszöntem a nem várt figyelmességét, és jó éjszakát kívántam.

Az előzetes egyeztetéseknek köszönhetően tudtam, hogy a régi épületszárny, az *Abella* felvonó nélküli „tornyában”, a második emelet egyik egyágyas, aprócska, zuhanyzóval ellátott szobácskájában lesz a három hétig tartó otthonom. Merthogy – az elgondolkodtató észrevételeink ellenére – valóban azzá lett. Azt azonban elképzelni sem tudtam: hogyan birkózom meg a lépcsőzéssel, naponta többször is. Még aznap este próbára tettem a műtött csípőm féltett teherbírásával együtt az erőnléteimet is. Az ügyeletes

nővért követve egymás után szedtem a lábamat a lépcsőkön... Dr. Mihók Vilmos ügyeletes orvos a kérdéseimre biztatott ugyan, hogy három hónappal a műtét után már ajánlott a lépcsőzés, de ez mégis a páciens testi-lelki felkészültségétől függ... Nos, önbizalmam erősítése és ezzel együtt a rehabilitációm már a felvételem estéjén elkezdődött. Napokkal később Varga Gábortól, a Gyógyfürdő művezetőjétől – akit korábbról a szabadkai Ivan Sarić (Száríts János) Aeroklub Sárkányszakosztályából már ismertem – az épületegyütttest bemutató sétánk alatt azt is megtudtam, hogy a szobám, a felújítások ellenére, az eredeti fürdőnek épen megőrzött részlege. Szinte mementóként emlékeztet a régi időkre... Az álmennyezet takarta padlástérben még eredetiek a jól impregnált hatvancentis tartógerendák.

Mementóként emlékeztet a régi időkre az első fürdőépület épen maradt szárnyának bejárata

Míg a fiam felpakolta a holmijaimat, a palackozott vizeket (néhai Lenke kolléganőm nővérének, a bácskossuthfalvi Erikának a tanácsára vittem magammal, bár – mint mondta – a parkban lévő

kút vizén nem érezhető a különös íz), megnyitottam a csapot, s azonnal megcsapott a gyógyhatású víz szaga. S egyből megértettem a jóindulatú ajánlás üzenetét. A következő napokban immár oldottabb hangulatban élvezni is tudtam a Gyógyfürdő vizének simogatását, a terápiát. Még az sem zavart, ha a medencében rakoncátlanok fiatalabbak felkavarták a „hullámokat”, bár őket olykor rendre intette az ügyelő.

Az ágyam mögötti asztalkán sorakozott *A gyertyák csonkig égnek* című Márai-kötet, a legújabb *Aracs*-szám, jegyzetfüzetem, a *Mandiner* néhány száma, amelyet Katitól kaptam Budapestről. Utólag magam is beláttam, egy kissé eltúloztam az olvasnivalót. De *A gyertyák...* lebilincselően hatott rám, olyannyira, hogy a rehabilitációm végére (a szabad óráimban) el tudtam olvasni. Jóllehet már az első este belelapoztam, aztán mégis a Gyógyfürdő (az internet segítségével történő) alaposabb megismerése mellett döntöttem. Első olvasatra fel sem tűnt, pontosabban, logikusnak véltem, hogy valamennyi ismertető, tájékoztató vagy éppen vendég-hívogató írásban nagybetűvel írják a Gyógyfürdőt, még a szállófürdő és szakkórház igazgatóságának honlapján is: a logó mellett csak szerb nyelven olvashatjuk: *Banja Kanjiža, Specijalna bolnica za rehabilitaciju*. S a „kétnyelvű” címtáblára is így írták, mert „hivatalosan” ez a neve... Minden más vonatkozó meghatározást valóban két nyelven: szerbül és magyarul is feltüntettek. Valószínűleg ez tévesztett meg, és a honlap magyar szövegének csupa nagybetűs címe. Ebből egy kis részt idézek: „GYÓGYFÜRDŐ MAGYARKANIZSA”, a bevezetőből: „A mai rohanó világban a pillanat megélése az egyik legnagyobb kihívás! [...] Ha szeretne többet tenni önmagáért, az egészségéért, a jövője érdekében, forduljon hozzánk bizalommal.” Megjegyzem, ezzel nem is volt gondom, egy-két kellemetlenséget leszámítva. A terápiák többnyire két nyelven, zökkenőmentesen folytak. Csak elvétve hangoskodott néhány türelmetlen páciens, vagy tett elgondolkodtatón félreérthető megjegyzést. (Erre még visszatérek!) A tavaly megünnepelt 110 éves Gyógyfürdő mesészerű történetét szeretném feleleveníteni, jórészt a világhálón olvasottak alapján. A legszívesebben dr. Klimó Attilának a Gyógyfürdő 100. évfordulójára írt könyvéből idéznék, de sajnos a szokott

helyén nem találtam meg a könyvespolcomon. A Magyar Szó újvidéki központjában a javában zajló átalakítás miatt sem járhattam sikerrel.

A nép ajkán született legenda szerint egy cigány lány talált rá Magyarkanizsa határának szikes legelőjén, a Horgos–Oromhegyes–Kispiac–Kishomok határolta pusztában a feltörő meleg vízre, a körülötte kialakult iszapra, s jött rá gyógyító hatására, miután ebben áztatta, majd mosta meg fájdalomtól sajtó lábait. Csoda történt. Kigyógyult a betegségéből...

A régi épületszárny bejáratánál „mesél” a cigány lány...

Sokan, a gyógyulás reményében, fémpénzt tesznek a lábához. Mosolyogva, de én is ezt cselekedtem. A mesés történet máig él, habár a helybeliek jól ismerik – az érdekeltek, az idelátogatók pedig el is olvashatják – a magyarkanizsai *Csodakút Artézi Fürdő* valós történetét. A várostól 6 km-re lévő Járáson 1907-ben két artézi kút oltotta a jószágok szomját. Látva az állomány gyarapodását, a juhászok, a pásztorok, a gulyások újabb kút fúrásáért folyamodtak a város elöljáróihoz. Az 1908 májusában fúrt új kút vize

meleg és kénes szagú, sárgás színű volt, a furatból pedig gyúlékony gáz áramlott ki. A hír gyorsan szárnyra is kapott, s az emberek hamarosan Csodakútnak nevezték el a forrást. Kapva az alkalmon, a leleményes városatyák még abban az évben elküldték a vízmintákat a Királyi Vegyészeti Intézetbe, és meg is nyitották az első fürdő-idényt a csodakútnál, ahol csak belépődíj ellenében lehetett kipróbálni vizének gyógyító hatását. Az analízisek bebizonyították a víz gyógyító hatását, főleg reumás betegségek, izom- és ízületi fájdalmak enyhítésére, valamint gyomor- és bélbántalmakra, ezért ivásra ajánlották.

Nagy jövedelemforrás-lehetőséget látott a felfedezésben a helyi neves üzletember, Grünfeld Hermann, az akkori téglá- és cserépgyár igazgatója, és már 1909-ben részvénytársaságot alapított egy gyógyfürdő létrehozására. A gőzfűtéses, villanyvilágításos, 12 szobás, 20 fürdőkádás gyógyfürdőnek az ünnepélyes, hivatalos megnyitója 1913. augusztus 10-én volt. A Népkertben megépítettek egy termálvizes nyitott uszodát is, 30 kabinnal. A régi idők emlékét még ma is őrzi egy fél- és egy egyliteres palack, „Csodakútvíz

– *Magyarkanizsa*” felirattal. Emléül az utókor-nak. Hasonlóan őrzi a Zentai Történelmi Levéltár a *Kanizsai Újság* 1913. augusztus 17-i számát, amelyben azt olvashatjuk, hogy augusztus 10-én megnyitotta kapuit a *Csodakút Artézi Fürdő*. A nap, amelyet a jövőben a Gyógyfürdő napjaként is ünnepelhetünk... Az impériumváltások, a rendszer-/hatalomváltások során ez is, mint anynyi más, oly sokszor változott.

A Gyógyfürdő új főépülete 1979-ben épült meg, és 1980. január 1-jén kezdte meg működését, 150 ágygal és korszerű rehabilitációs lehetőségekkel. Emellett az új létesítmény modern sportcsarnokkal, két fedett medencével, 300 fős étteremmel bővült. 1985-ben a Gyógyfürdő régi épületének felújításával, az Abella rehabilitációs szárny továbbépítésével a Gyógyfürdő 300 férőhelyes lett. Egy évszázados fennállása alatt, mint olvasom, a fürdő korszerű, szakosodott rehabilitációs kórházzá nőtte ki magát. Mára az orvosi rehabilitáció mellett szállodai és vendéglátói szolgáltatásokkal, sportolási és szabadidős lehetőségekkel, valamint wellnessprogramokkal várja vendégeit. A nyugalmat, természetközeli

Egykori képeslapon a Vigadó és előtte a díszpark

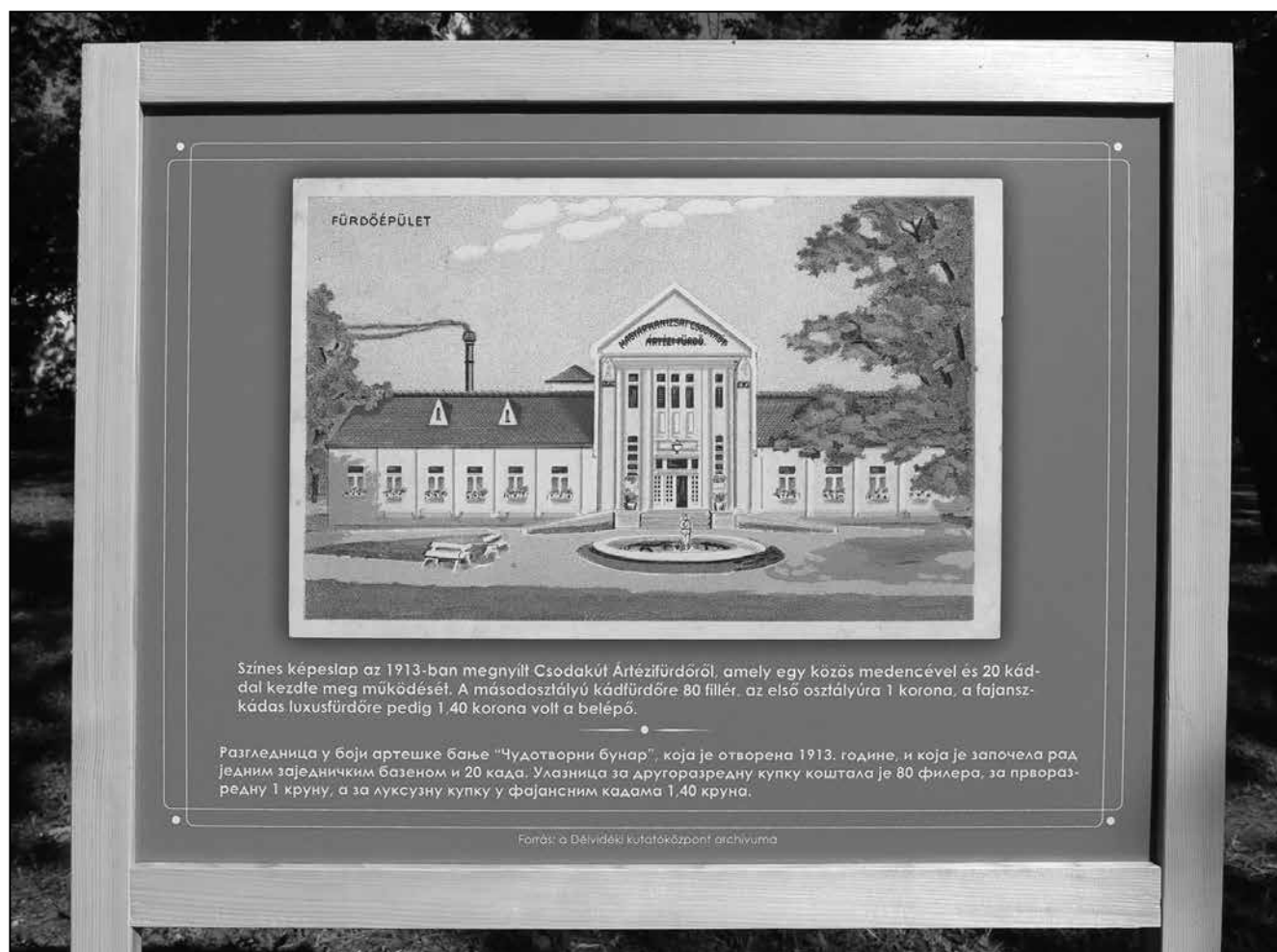
Az egykori park oázisa ma így néz ki, de még mindig kikapcsolódást nyújt

élményt, kikapcsolódást keresők számára a kellemes környezet a park ölelésében, 87 méteres tengerszint feletti magasságban felüdülést jelenthet. A természet ajándékának, a gyógyvíznek és a gyógyiszapnak nevezett peloidnak (amelyet a Járásról hoznak) köszönhetően pedig korszerű szakkórház is, amelyben egyaránt lehetséges a reumatikus betegségek, a csont- és ízületi sérülések, a perifériás idegrendszeri panaszok, a műtét utáni ortopédiai állapotok, a gyermekekénél pedig a központi idegrendszeri károsodások kezelése. A szállodai részben igénybe vehetők a különböző prevenciók, antistressz-, gyógy- és sportprogramok is. A három kútból nyert gyógyvíze (41, 64 és 72 °C) nátriumot, szénhidrogéneket, jódot, brómot és szulfidokat tartalmaz.

A kellemes benyomást keltő első napi ismerkedő terápiák, lépcsőzések, rövid séta után izgatottan vártam Gubás Ági jelentkezését, aki térdműtétére készülve saját költségén háromnapos terápiába kezdett. Megbeszéltük, hogy este nyolc óra tájékán átmegyek hozzá a Gyógyfürdő új épületébe. A recepción elmondtam, hogy kihez jöttem beszélgetésre, érdeklődve a szobaszáma

után. Először kellett azzal szembesülnöm, hogy a recepciós nem értette, amit mondom. Csak amikor befejeztem magyarul előadott kérésem, megkért, ismételjem el szerbül is... A kolléganőm elmondta, hogy ő is átélt ehhez hasonló kellemetlen élményt, és egy aznapi esetről is beszámolt, a gyógytornászokkal való kapcsolatfelvétel alkalmával történekről. A szerb gyógytornászok körében csodálkozást váltott ki kérésem, hogy magyarul szeretne kommunikálni a szakemberrel a térdproblémáiról és a gyógytorna mikéntjének módjáról, hogy otthon folytathassa a megtanultakat. Végül sikerült neki magyar szakemberrel megkezdnie a foglalkozást...

Egy futózápór miatt tovább kellett maradnom a vendégségben, és úgy tizenegy óra körül indultam vissza a régi épületbe. A portás a szálló hátsó, már zárt kijáratánál engedett ki, hogy ne kelljen megkerülnöm az egész létesítményt. Akkor még nem sejtettem, milyen jól jön barátságos figyelmeztetése arra az esetre, ha a régi épület bejárata már zárva lenne. Hát zárva volt. A tanácsot megfogadva többször is csöngettem, de mindhiába. Jó negyedóra múltával gondolkodni

Čudakút Artzei Fürdő – Színes képeslap 1913-ból

kezdtém. Még jó, hogy még otthon elmentettem az „okoskamba” a Gyógyfürdő minden elérhetőségét. A központ ügyeletes igyekezett megnyugtani, intézkedik, legyen türelemmel. Egy idő után megjelent az éjszakai nővér, és emeltebb hangon megjegyezte: ez kórház, nem szálloda, hogy a páciensek akkor jöjjenek be éjszaka, amikor kedvük tartja. Másnap tudtam meg, hogy este tíz órakor van a takarodó, de ezt a nyári hónapokban 11 órára szokták módosítani. Hogy majdnem a „parkszállóban” kellett éjszakáznom, másnap elmeséltem a mellettem lévő szobácskákban levőknek. A gunarasi Erzsikének és az újvidéki Radának, akiket már az első nap a medencén ismertem meg. A nap végére már többen is tudtak az éjszakai kalandomról. Vacsora után, amikor ismét vendégségbe indultam, volt, aki mosolyogva utánam szól, figyeljem az órát, nehogy a *Hotel Park*-ban kelljen aludnom. Ági is jót derült a végül is jól végződött kalandomon, de azért a

továbbiakban csörgőre állítottuk a mobiltelefont. Gyorsan napirendre is tértünk felette. Azon viszont most már mindketten eltöprengtünk, s továbbra is elgondolkodtató, hogy miért nem lehet hivatalosan magyarul is feltüntetni a Gyógyfürdő nevét. A főépület bejáratánál csak szerbül – cirill és latin betűkkel is – a Banja Kanjiža üdvözlö a vendégeket. Kolléganőm ezt alkalomadtán meg is kérdezte az illetékesektől, de nem kapott rá *egyértelmű* (hogy csak a választási szlogennél maradjak) elfogadható magyarázatot. A polgármestertől érdeklődött efelől, s azt a választ kapta, hogy az önkormányzatnak nincs beleszólása, a Gyógyfürdő nem tartozik a hatáskörébe...

Még ha nem is lehet általánosítani egy (véletlenül vagy szándékosan) elejtett megjegyzés alapján, mégis idekíváncozik a következő eset is. A terapiám utolsó napján az egyik rehabilitációs helyen többen váraoztunk. A mellettem ülő idősebb ember hozzám fordulva szerbül megjegyezt

te: „Szép itt Kanizsán, a gyógyfürdőben. Ezért is kell felszabadítanunk Kanizsát, hogy legyen hova jönnünk terápiára...” Eleinte nem is értettem, mit is akar mondani. Némi tétovázás után halkán csak annyit jegyeztem meg: de hiszen szabad a város, milyen sokan itt vagyunk... Azt már nem tettem hozzá: szinte az ország minden részéből. Mire ő: „Nem, nem, nem szabad...” Mély hallgatásba merültem, őt pedig gyorsan szólította a nővér... Azóta is valahányszor eszembe jutnak az elhangzottak, azon tépelődöm, jól értettem-e a szavait...

Mindentől függetlenül, valóban csak elismeréssel és köszönettel tudok gondolni a Gyógyfürdőben eltöltött napokra, személyzetének, valamennyi munkatársának a figyelmességére, akik szótlanul elviselték még az olykor köztököző pácienseket is.

A napok múlásával egyre bátrabban mind hosszabb sétákat tettem a jobb napokat is látott Népkertben. Pünkösd előnapjának délelőttjén is. Már javában folytak az előkészületek a délutáni *alkalmi tanösvényre*, ahogyan magamban elneveztem a különböző helyeken felállított, a Délvidéki Kutatóközpont archívumából származó, régi időket idéző fotókat.

Késő délután – a medencéről jövet – sebtében készítettünk Gabi fiammal néhány képet az addig gyermekzsivajtól zsongó parkban, aztán indultunk, mint írtam is, Újvidékre. Hétfőn nem sokat tudtam meg a Gyógyfürdőben megtartott rendezvényről. Napokkal később az önkormányzat honlapján olvastam a következőket:

„*Erzsébetliget* (1920 után Park princeze Jelene, sz. m.), Nagypark, Népkert. Több neve is volt az elmúlt egy évszázadban ennek a helynek *Magyarkanizsán*. Egykoron messze földön híres volt, mára azonban sokat veszített egykori reprezentatív külsejéből. Látogatója is egyre kevesebb, esetleg csak a gyógyfürdő vendégei pihennek meg a padjain, a helybeliek ritkán sétálnak le oda, inkább a Tisza-partot választják. Igaz, látnivaló sem nagyon van ma már a parkban. A liget ikonikus épülete, a minden kanizsai számára nosztalgikus emlékeket idéző Vigadó, jelenleg romos állapotú. Az egykori impozáns épület elveszítette díszes ácsolt homlokzatát, csak csupasz falai meredeznek. A kanizsaiak hosszú évek óta várták, hogy valami történ-

jen, bizakodtak, hogy nem lesz az enyészeté az oly fontos műemlék. Tavaly megtörtént végre a csoda, és a Művelődésügyi Minisztérium jóvoltából elkezdődhetett az épület felújítása, mely várhatóan az elkövetkező 3 éven keresztül folytatódni fog, olvasható a Re-Park csapatának ismertetőjében az egyik közösségi oldalon. Néhányan ugyanis úgy gondolták, érdemes a Népkert felújításának ötletével foglalkozni. Azt pedig, hogy milyen legyen az új park, úgy képzelték, hogy a polgárok mondják meg. Ennek céljából szervezték meg azt a szombati pikniket [május 18-án], amely keretében kérdőíveken kérték ki a polgárok véleményét.

Szombaton egy napra ismét életre kelt a liget. Érdekes programokkal készültek a szervezők. Volt játékos családi vetélkedő, kincskeresés, bábelőadás a gyerekeknek. Helytörténeti előadásokra is sor került a Népkerthez kapcsolódó témákkal. Resóczki Vázsonyi Csilla, Forró Lajos, Fejős Sándor, Valkay Zoltán meséltek a korabeli társadalmi életről, a park kertészeréről, a kert létrehozásának részleteiről. A Re-Park kezdeményezés koordinátora, Sáfáry Túrú Ágnes okleveles növényorvos elmondta, hogy ma már teljesen mások a klimatikus viszonyok, mint amik voltak 100 évvel ezelőtt. A telepítendő növényi fajokat, fákat tehát a mostani körülményeknek megfelelően kell kiválogatni.

A szombati közösségi piknik résztvevői örömmel fogadták a kezdeményezést, hogy leheljenek új életet a Népkertbe. Üdvözlük a szándékot, hogy újjá akarják építeni az egykori Vigadót. Vélemények szerint nem kell attól tartani, hogy nem tudják tartalommal megtölteni az épületet, illetve annak teraszát. Hatalmas attrakciója lenne a településnek a Vigadó újjáéledése, vélik. Sokan megállapították, hogy a park már jelen formájában is hangulatos, kellemes az ott-tartózkodás. A szombati pikniken sokan kitöltötték a kérdőívet, a szervezők azonban azok véleményére is kíváncsiak, akik nem tudtak ott lenni az eseményen. A kérdéssor ezért online is elérhető.”

Rendhagyó élménybeszámoló, naplójegyzetem vége felé az emléktárgyak közötti válogatás okozta némi (csak?) fejtörésről szólok. Már az első napon Ági is észrevette, hogy szálloda halljában, a szuvenirboltban hiába kereste, nem talált magyar feliratú csészét, de bármilyen más

Felújításra vár a Vigadó és a Pagoda

emléktárgyat sem. Valamennyin szerbül, cirill és latin betűkkel volt olvasható: *Banja Kanjiža*. Ő végül is a Gyógyfürdő szimbólumává lett cigány lányos kávésbögrét választotta. (Elmondása szerint a rajta lévő ismertető cédulán olvasta, hogy a bögrét egy szerbiai gyárban állították elő, de a minta egy magyarkanizsai grafikai műhely szolgáltatása.) Jómagam sokáig nem tudtam: mitévő

legyek. Katiékra is gondolnom kellett, hiszen az idén is találkoztunk Bácsfeketehegyen, a megyenapokon. De a kollégáimnak, napilapunk könyvtára *társas kávézóinak* – ahogyan magunkat elkereszteltük – figyelmességét is illett viszonznom, hiszen ők is hoznak mindig valami jellegzetes ajándékot arról a helyről, ahol nyaralnak, üdülnék. És akkor még nem említettem kis csalá-

Vadvirágok az emléksészén...

...Banja Kanjiža felirattal

domat... Tizen-egynéhány ajándékot szerettem volna venni. Többször végig is böngészttem a lehetőségeket. Végül a vadvirágos csészék és a cigány lányos mágnesek mellett döntöttem. Ott-hon, az ágyam feletti polcon levő könyvek egyikének címlapja segített választanom. Már itthon, az ajándékok becsomagolása előtt belelapoztam dr. Burány Béla *Dél-Tisza vidéki vadvirágok* című, *Vajdasági hímzsminták* alcímű könyvébe (Rubicon, 1991). Burány Béla bevezetőjében (7. o.) a Dél-Tisza vidéki vadvirágos hímzésről ezt írja: „A húgomnál láttam meg először, Zentán. [...] Cso-da parádésnak tűnt.

– Te, ez mi?

– Tetszik? Vajdasági hímzés.

– Ne hülyéskedj! Olyan nincs... – mondom.
[...]

– Pedig úgy hívják – húzza meg a vállát a húgom. – Így van szabadalmazva.

– Micsinálva?!

– Szabadalmazva – mondja nevetve. És rakja elém az anyagok meg a papírminták sorát.
– Ugye szépek? [...]

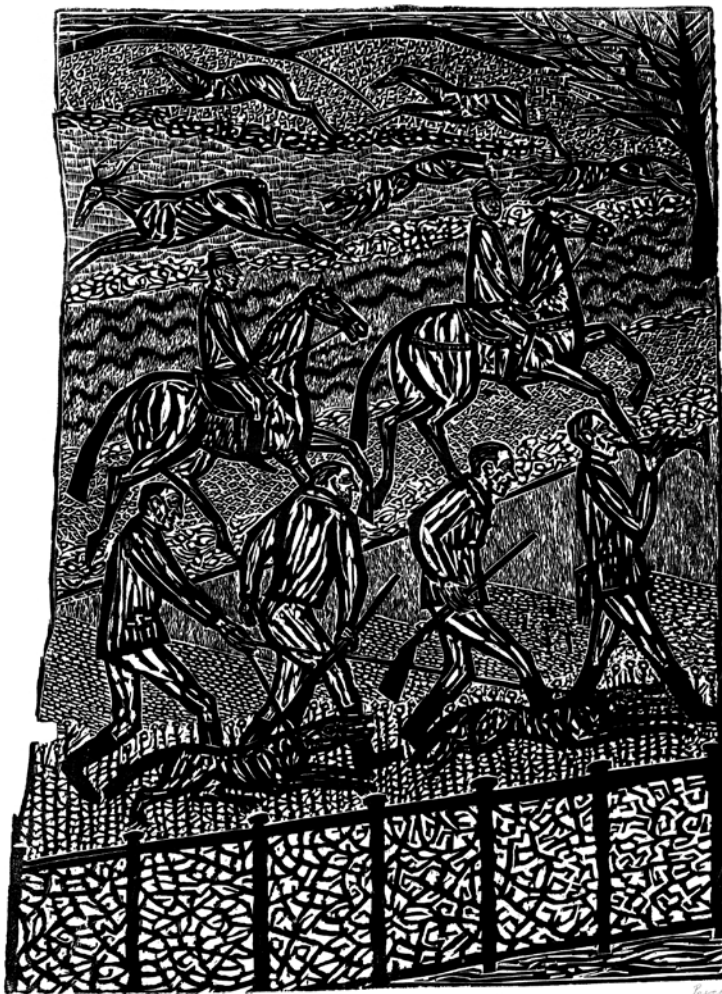
– Tudod, van Adán egy asszony... Orosz Angéla néni...

– No, azt holnap megkeresem!

Így született meg ez a könyv.”

Megnyugtató érzés járta át lelkemet: a csészék mintái valóban a könyvből valók. Rózsika lektorunk azonnal fel is ismerte. Gondolom, még ha a csésze alján nincs is feltüntetve, a tisztelet úgy kívánja, illik megemlékezni az immár néhai-akról: mind a szerzőről, mind adatközlőjéről.

Angéla néni élete folyamán sok példányban lerajzolta a vadvirágos mintákat, és szétosztotta az asszonyok között. Azokat kézzel kézre adják azóta is... S mint a csészék is bizonyítják, élük önálló „életüket”. Bár ha már szabadalmazva vannak, talán mégis ennek megfelelően kellene eljárni... – gondolom.

Vadászat